

Kapers, kunsten en kapittels

Metamorfoze nieuwe stijl

naar lustrum

Erik van der Doe ■

Vanaf 2015 werkt Metamorfoze nieuwe stijl met formulieren en een *fixed price* per pagina, ingegeven door de wens om te komen tot een eenvoudigere aanvraagprocedure. Dat heeft geleid tot meer en grotere, samenhangende projecten. In 2015 en 2016 zijn maar liefst 28 projecten door de Adviescommissie Metamorfoze gehonoreerd die intussen voorzien zijn van een projectplan.

Foto: Sjoerd Knibbeler.

In 2017 bestaat Metamorfoze 20 jaar. Het nationaal programma voor het behoud van het papieren erfgoed van het ministerie van OCW werd in 1997 ondergebracht bij de Koninklijke Bibliotheek (KB). Vanaf 2005 is er een apart archieventraject. Uitgaande van de gedachte uiteindelijk de voor Nederland belangrijkste archieven en collecties te behouden, zou door een thematische benadering tevens een samenhangende geconserveerde en gedigitaliseerde collectie Nederland ontstaan. Naast conservering zou een gewijzigde manier van aanvragen, die leidt tot meer, grotere en samenhangende aanvragen, positief kunnen zijn vanuit het oogpunt van onderzoekers/gebruikers. Het cluster archieven en collecties rondom het thema slavernij en slavenhandel was daar een aansprekend voorbeeld van.

Een snellere en eenvoudigere procedure van voorbereiding van een projectaanvraag, zou tevens moeten gelden voor uitvoering en verantwoording van projecten. Ten slotte was er de wens voor een zo transparant mogelijke beoordeling van projectaanvragen en een duidelijke rolverdeling tijdens de projectuitvoering tussen de verschillende partijen (Bureau Metamorfoze, KB, instelling/projectleider, externe bedrijven).

Met deze uitgangpunten in het achterhoofd is in 2014 op verzoek van Metamorfoze een rapport met analyse en aanbevelingen opgesteld door het bureau Raamwerk advies en tekst. De voornaamste aanbevelingen voor herinrichting van het traject Archieven en Collecties waren: zorg voor een aanvraag in twee stappen aan de hand van eenduidige formulieren, maak een beoordelingskader en stel een financieringsregeling op. Er is overgegaan op een *fixed price* per pagina waarvan de hoogte afhangt van de materiële staat en de complexiteit van het project, hetgeen in de praktijk neerkomt op ongeveer 100% financiering.

Tekening door Hendrik van Schuylenburg van de door een januaristorm op het strand van Domburg bloot gekomen altaren van de Romeinse godin Nehalennia, 1647 (coll. KZGW, ZB).

Prioritering

Vanaf 2015 hanteert de Adviescommissie een beoordelingskader om te kunnen prioriteren. Daarbij worden punten toegekend op de volgende onderdelen:

- **Waarde van het archief of de collectie:** absolute of relatieve uniciteit; intrinsieke waarde; samenhang/complementariteit van het cluster van archieven/collecties waarvoor wordt aangevraagd.
- **Waarde van de inhoud van het archief of de collectie:** belang voor het reconstrueren van historische gebeurtenissen, verschijnselen of ontwikkelingen van nationaal belang, of relaties tussen Nederland en andere delen van de wereld; maatschappelijk belang; aansluiting bij een (inter)nationale wetenschappelijke agenda en/of een door de algemeen directeur van de KB aangewezen kader (momenteel is dit laatste het thema dagelijks leven); inhoudelijke meerwaarde van het cluster van de archieven/collecties waarvoor financiering wordt aangevraagd.

Aan de hand van een onlangs in het archief gevonden onderzoeksrapport is gebleken dat het schilderij 'Saul en David' van Rembrandt direct na de aankoop in 1898 in opdracht van directeur Bredius in Berlijn werd gerestaureerd door Alois Hauser (coll. Mauritshuis).

- **Mate van materieel verval** (in termen van de schadecategorieën uit de *Schadeatlas archieven*): licht, matig, ernstig.
- **Professionaliteit en commitment van de aanvragende erfgoedinstelling:** kwaliteit van het projectvoorstel (onder andere inschatting van de complexiteit, argumentatie, bewijsvoering); ervaring met het voorbereiden, begeleiden en/of uitvoeren van conserverings- en/of digitaliseringsprojecten; inrichting van de projectorganisatie en de toedeling van verantwoordelijkheden daarvoor en bevoegdheden daarbinnen.

Voor de eerste twee onderdelen worden punten toegekend door de Adviescommissie, voor de laatste twee door Bureau Metamorfoze. Als een projectvoorstel inhoudelijk is gehonoreerd, wordt de instelling verzocht een nader uitgewerkt projectplan met planning en begroting in te leveren, waarna het project definitief wordt goedgekeurd.

Dagelijks leven

De criteria nationaal belang en autonoom verval (verzuring, inktvraat) en andere schades zijn de pijlers van het programma en blijven als zodanig onverkort overeind. Daarnaast heeft de Adviescommissie een voorkeur uitgesproken voor projectaanvragen die aan de volgende criteria voldoen:

- **Inhoudelijk:** dagelijks leven, interactie van individuen (al dan niet georganiseerd in groepen) en hun omgeving;
- **Samenwerking** tussen twee of meer instellingen, bijvoorbeeld in een cluster van meerdere inhoudelijk samenhangende archieven en collecties;
- Enige **substantiële omvang** (eventueel een gecombineerde aanvraag in een cluster).

Projectvoorstellen richten zich momenteel inhoudelijk vooral op archieven die de interactie van individuen of groepen en hun omgeving documenteren. Onder de noemer dagelijks leven passen tal van typen archieven en archiefvormers. Daaronder zullen veel, maar niet uitsluitend, particuliere archieven en egodocumenten vallen. Uit het archief of de collectie wordt dan duidelijk hoe individuen en groepen in hun dagelijkse reilen en zeilen functioneerden, hoe zij met hun omgeving en met anderen omgingen en hoe interactie met gezag en macht vorm kreeg. Het geeft aan hoe het overheidshandelen invloed had op het leven van mensen en verschillende economisch, sociaal en cultureel bepaalde groepen.

Hieronder valt ook de invulling van de dagelijkse praktijk van bijvoorbeeld werk en vrijetijdsbesteding, de uitvoering van zorg en wetenschapsbeoefening, maar ook verenigingsleven, kunstuitingen en religieuze beleving. De nadruk ligt daarbij op de representativiteit, uniciteit en veelzijdigheid van het te conserveren materiaal.

Instellingen krijgen de ruimte om met diverse voorstellen, brede thema's, clusters en onderwerpen te komen. Metamorfoze wil erfgoedinstellingen uitnodigen en motiveren om met nieuwe ogen naar hun collectie te kijken en met andere instellingen contact te zoeken voor een eventuele clusteraanvraag. Het doel is mede om de samenwerking tussen instellingen te bevorderen.

In 2015 en 2016 zijn maar liefst 28 projecten met deze nieuwe manier van aanvragen door de Adviescommissie van een positief oordeel voorzien. Inmiddels zijn de voorlopig gehonoreerde projecten van de decemberronde 2016 ook voorzien van een goedgekeurd projectplan. Op een of andere manier zijn er een soort overkoepelende thema's ontstaan.

>>

Karton voorstellende het Laatste Oordeel voor het kerkraam boven de uitgang van de O.L.V. ten Hemelopneming te Houten. Het meet 80 x 320 cm. en is getekend door Jos Stahl van het Glasbedrijf Nicolas, ca. 1919 (coll. SHCL).

Kunst en wetenschap

>> • Stichting Archief Six: Familiearchief Six deel II (1032-1989)

Huis, collectie en archief reflecteren samen het leven van de familie Six. Voorwerpen van allerlei aard zijn overgeleverd en dragen bij aan de interpretatie van de archiefstukken. Datzelfde geldt voor de kunstobjecten die de familie verzameld heeft en waarover archivalia in het archief liggen. Een dergelijke combinatie komt nauwelijks voor in Nederland. Het Six-archief heeft daarbij een grote waarde voor de kunstgeschiedenis en de literatuurgeschiedenis.

• Zeeuws Archief: Archief (1769-1969) en Handschriftencollectie (1500-1900) Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen

Het in 1769 in de geest van de Verlichting opgerichte Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen is het oudste genootschap van Nederland dat zijn verzamelingen nog in eigendom heeft en ook nog actief verzamelt. Het archief bevindt zich in het Zeeuws Archief. ZBL Bibliotheek van Zeeland beheert de omvangrijke door het genootschap bijeengebrachte handschriftencollectie op het gebied van theologie, astronomie, geneeskunde, archeologie, natuurlijke historie en land- en volkenkunde.

• Museum Meermanno: Familiearchieven Van Westreenen, Meerman en Van Damme (1567-1848)

Het betreft het gevarieerde persoonlijk archief van de stichter van het museum, de verzamelaar van boeken en oudheden baron Willem van Westreenen. Daarnaast zijn er de nagelaten papieren van de familie van zijn achterneef, jurist Johan Meerman, en diens vader Gerard Meerman, jurist en pensionaris van Rotterdam. Het familiearchief omvat ook een deel van de nagelaten papieren van de Leidse boekverkoper en penningkundige Pieter van Damme.

• Rijksmuseum: Collectie kunstenaarsautografen (1579-1950)

De collectie autografen vormt een onderdeel van het Rijksprentenkabinet en omvat brieven en handschriften van beeldend kunstenaars, kunstcritici, verzamelaars en kunsthandelaren. De brieven aan derden zijn van belang voor onderzoek naar netwerken in de kunstwereld. De drie hoofd delen worden gevormd door de 'losse' handschriften en brieven die sinds eind 19e eeuw zijn verworven, de brieven aan kunstcriticus Jan Pieter Veth en die aan reproductiekunstenaar en schrijver Philip Zilcken.

• Universiteitsbibliotheek Amsterdam: Archieven uitgevers Luchtmans en Brill (1697-1935)

In 1683 vestigde Jordaen Luchtmans zich als boekhandelaar op het Rapenburg te Leiden. In 1730 werd de firma gekozen tot academiedrukker en stadsdrukker van Leiden. J.T. Bodel Nijenhuis leidde het bedrijf in de eerste helft van de 19e eeuw, maar hij had meer belangstelling voor de wetenschap dan voor het boekenvak. In 1848 sloot het bedrijf en begon de uitgeverij van E.J. Brill, die sinds 1829 werkzaam was bij Luchtmans.

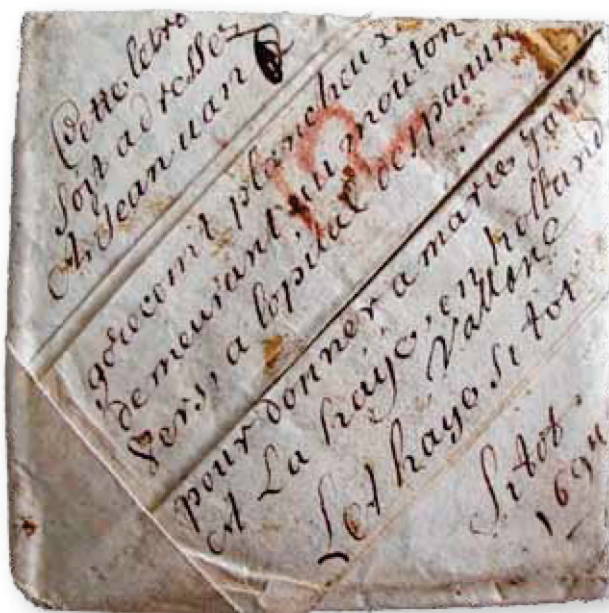
• Koninklijk Kabinet van Schilderijen Mauritshuis: Historisch Archief (1816-1952)

Het betreft het oudste gedeelte van het museumarchief, met correspondentie over de verwerving en het beheer van kunstwerken, het gebouw en tentoonstellingen. Het project omvat de directoraten van A. Bredius, W. Martin en J.B. van Gelder, alsmede de beginperiode van A.B. de Vries. Onder hun leiding groeide het museum, voortgekomen uit de stadhouderlijke collectie van Willem V, uit tot een internationaal gerenommeerd museum.

De winter- en zomerkleding die de kanunniken van het kapittel Sint-Servaas van Maastricht eind 17e eeuw droegen tijdens de koordiensten. Tekening door Philippus van Gulpen, 19e eeuw (coll. LGO, RHCL).

Bijzondere 17e-eeuwse vouwschema's toen brieven nog geen aparte enveloppen hadden, bewaard door postmeester Simon de Brienne (coll. MusCom).

- **Rijksmuseum van Oudheden: Historisch Archief deel II (1818-1977)**

Dit project omvat de correspondentie 1924-1977 en twee particuliere archiefjes van oud-directeuren die aansluiten op het oudste, eerder geconserveerde deel van het museumarchief.

Caspar Reuvers was de eerste hoogleraar archeologie in Nederland en liet als eerste professioneel archeoloog een opgravingsarchief na dat het ontstaan van de archeologie als wetenschap documenteert. Willem Pleyte verzamelde per provincie gegevens die de basis vormden voor een archeologische database van Nederland.

- **Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie: Kunsthandelsarchieven (1850-1950)**

De archieven van Bachstutz Gallery, Kunsthandel J.H. de Bois, Goupil & Cie, Kunsthandel Huinck en Scherjon, Kunsthandel G.J. Nieuwenhuizen Segaar, Kunsthandel Sala & Zonen en Firma E.J. van Wisselingh & Co vormen een zwaartepunt binnen het RKD: het zijn alle zeven archieven van kunsthandels afkomstig uit Leiden, Amsterdam, Haarlem en Den Haag die zowel nationaal als internationaal een prominente positie innamen.

- **Sociaal Historisch Centrum voor Limburg: Archief Glasschilder-kunstbedrijf Nicolas (1855-1974)**

Het archief Glasschilderkunst Nicolas en Zonen omvat naast de bedrijfsadministratie ook nog de kartons (ontwerptekeningen voor ramen op ware grootte) van verschillende generaties glaskunstenaars. De naam Nicolas is een begrip op het gebied van glas-in-lood, tot ver buiten de grenzen. Het atelier voerde opdrachten uit in heel Nederland, tot in de Verenigde Staten en Zuid-Afrika. Het betreft een drie generaties lang door de familie geleid atelier in Roermond dat een vooraanstaande rol speelde in de herleving van de glasschilderkunst in de tweede helft van de 19e eeuw.

- **Het Nieuwe Instituut: Archief Cornelis van Eesteren (1915-1965)**

Het project betreft de ontwerp- en beroepsgerateerde stukken uit het archief van Cornelis van Eesteren (1897-1988). Als stedenbouwkundige werkte hij aan het uitbreidingsplan voor Amsterdam dat na de Tweede Wereldoorlog gestalte kreeg in de westelijke tuinsteden. Als planoloog werkte Van Eesteren aan de landschappelijke inrichting van de IJsselmeerpolders en de bouw van Lelystad.

Kloosters en kapittels

- **Brabants Historisch Informatie Centrum: Archieven Norbertijnenkloosters Berne (1134-1940) en Sint-Catharinadal (1271-1900)**

De Norbertijnenkloosters van Berne en Sint-Catharinadal behoren tot de orde van Prémontré (Fr.). De orde volgt de regel van Augustinus en is ontstaan tijdens de Investituurstrijd en de Gregoriaanse reformatie. Berne en Sint-Catharinadal zijn de enige twee overgebleven kloosters van deze orde in Nederland. De Abdij van Berne te Heeswijk is de oudste nog bestaande abdij in Nederland, de priorij Sint-Catharinadal te Oosterhout is de oudste zuster gemeenschap in Nederland.

- **West-Brabants Archief: Archivalia Orde van de Wilhelmiëten in Nederland (1315-1847)**

De volgelingen van Wilhelmus Malavalle leefden volgens de regel van Benedictus, later ook van Augustinus. De Nederlandse kloosters stonden in 's-Hertogenbosch, Biervliet en Huijbergen. Het Huijbergse was het laatste klooster van de Wilhelmiëten-orde. Toen de laatste Wilhelmië in 1847 uit Huijbergen naar het Vlaamse Bornem vertrok, kreeg de dorpspastoor de kloostergoederen overhandigd. In 1854 werd een nieuwe congregatie opgericht: die van de Broeders van Huijbergen. Zij namen de goederen over, inclusief het archief.

- **Regionaal Historisch Centrum Limburg: Limburgse Kapittelarchieven (1294-1802)**

Een selectie is gemaakt van de archieven van twee grotere Limburgse kapittels (Onze-Lieve-Vrouw en Sint-Servaas in Maastricht) en drie kleinere (kathedrale kapittel van Roermond, Sint-Pieter in Sittard en het adellijke vrouwenstift Thorn). De kapittelbesluiten en de *cartularia*, waarin het goederenbezit vanaf de oorsprong was opgetekend, geven een mooi inzicht in het dagelijks leven in een kapittel. In de Franse Tijd zijn alle kapittels opgeheven.

- **Het Utrechts Archief: Archief Domkapittel van Utrecht (1320-1595)**

Het Utrechtse Domkapittel was de grootste van de vijf kapittels in de bisschopsstad. De kanunniken hadden samen met de bisschop een zetel in het koor van de Dom, die tot de reformatie als kathedraal van het bisdom Utrecht fungeerde. De rekeningen van het kapittel zijn van grote waarde voor de reconstructie van de bouwgeschiedenis van de Domkerk.

Stads- en dorpsarchieven

- **Regionaal Archief Alkmaar: Archieven Banne Graft (1348-1813)**

Er zijn weinig plaatsen waarbij op lokaal niveau zulke inhoudelijk rijke archieven bewaard zijn gebleven. Het cluster archieven van Graft omvat de strijd tegen het water, de zeevaart en het samenleven van diverse geloofsovertuigingen. Grafter zeelui speelden een belangrijke rol in de Hollandse handelsvaart en in de haring- en walvisvisserij.

- **Gemeentearchief Schouwen-Duiveland: Archief Weeskamer Zierikzee (1484-1675)**

De Weeskamer van Zierikzee is een van de oudste weeskamers in Nederland. De selectie omvat het oudste deel van het archief, met een uitzonderlijk groot aantal boedelinventarissen en boedelrekeningen. Daarin zijn beschrijvingen van de bezittingen van de erflaters, al dan niet per vertrek in het huis, genoteerd. Die variëren van kasten, stoelen en potten tot juwelen, boeken en schilderijen.

>>

>> • **Stadsarchief Amsterdam: Archief Wisselbank Amsterdam deel II (1683-1700)**

Het betreft de grootboeken en de bijbehorende indexen. Dit is het vervolgproject van de volumineuze grootboeken van de Amsterdamse Wisselbank. Daarin wordt het economisch reilen en zeilen van Amsterdam in de Gouden Eeuw gedocumenteerd. Het archief van de Wisselbank is uniek door de reikwijdte van de financiële transacties, zowel van binnen- als buitenlandse kooplieden.

• **Stadsarchief Amsterdam: Archief Notaris Benjamin Phaff (1733-1761)**

Notaris Phaff, die bijna dertig jaar lang werkzaam was te midden van de handelsdrukte van de Amsterdamse Beurs, ontving in zijn kantoor veel internationale handelaren en scheepspersoneel in dienst van de Admiraliteit en de handelscompagnieën. In zijn protocollen werden afspraken vastgelegd over financiering, route en lading van schepen. Ook bevatten ze gedetailleerde informatie over het leven aan boord.

Buitenlandse zaken en overzeese post

• **Huygens ING: High Court of Admiralty/Prize Papers TNA (1652-1815)**

De Prize Papers (ook bekend als de 'Sailing Letters') zijn de papieren die door Britse kapers in de zeeoorlogen op vijandelijke schepen zijn buitgemaakt en bewaard in het archief van het High Court of Admiralty in The National Archives in Londen. De collectie omvat zakelijke documenten en archieven, scheepspapieren, ladingdocumenten en bovenal zo'n 40.000 brieven met een uniek inzicht in emoties en alledaagse besognes uit alle lagen van de samenleving. Het project omvat een selectie van circa 100 dozen met Nederlands materiaal. Eerder is onder andere teruggevonden archief van de Nederlandse slavenforten in West-Afrika gedaan.

• **Museum voor Communicatie: Collectie De Brienne (1680-1707)**

Collectie De Brienne bestaat uit circa 2600 onbezorgde brieven, afkomstig uit de nalatenschap van de Haagse postmeester Simon de Brienne en diens vrouw Marie Germain. Samen waren zij verantwoordelijk voor alle post vanuit Frankrijk, de Zuidelijke Nederlanden en Spanje richting Den Haag. De collectie is ook van belang vanwege de intrinsieke waarde omdat de brieven nog in de oorspronkelijke vouwwijze bewaard zijn gebleven. Ze getuigen van een rijke traditie in documentbeveiliging door het specifieke vouwen en verzegelen.

• **Zeeuws Archief: Archieven Gedupeerden Oost- en West-Indische Zaken Classes Amsterdam, Schieland en Walcheren (1620-1816)**

De archieven van de classicale vergaderingen van de Gereformeerde Kerk ten tijde van de Republiek zijn een goudmijn voor onderzoek naar hun mondiaal religieus en maritiem netwerk. De zogenaamde Deputaten Oost- en West-Indische Zaken (een soort afdelingen buitenlandse zaken) geven inzicht in het leven in overzeese gebieden over de hele wereld: van de Levant tot Oost-Indië en Zuid- en West-Afrika, van Brazilië tot Noord-Amerika. Slechts van de classes Amsterdam, Schieland en Walcheren zijn deze archiefstukken bewaard, die in deze clusteraanvraag met Stadsarchief Amsterdam en Stadsarchief Rotterdam meegaan.

• **Nationaal Archief: Dutch Series Guyana (1735-1819)**

De zogenaamde Dutch Series in de National Archives of Guyana bestaan uit de archieven van het lokale Nederlandse bestuur

Doos Prize Papers met brieven en diverse soorten documenten en materialen, zoals een zakboekje met lei en griffel, gekaapt tijdens de Derde Engelse Oorlog (coll. TNA).

van de koloniën Essequibo, Demerary en Berbice. De documenten van politie, justitie en notarissen geven inzicht in de 18e-eeuwse en vroeg-19e-eeuwse samenleving in de plantagekoloniën. Vanwege het belang van het in Guyana achtergebleven Nederlandse materiaal is deze collectie opgenomen in het UNESCO-register *Memory of the World*. Het in zeer slechte staat verkerende archief is tijdelijk overgebracht naar het Nederlandse Nationaal Archief om te worden geconserveerd en gedigitaliseerd.

Vakbonden

• **Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis: Archief Algemene Nederlandse Diamantbewerkers Bond (1894-1958)**

De ANDB is opgericht in 1894 door onder andere Henri Polak en was de eerste 'moderne' vakbond in Nederland. De bond speelde een belangrijke rol bij de oprichting van het NVV (1906) en sloot zich daarbij aan. Het bevat onder meer gegevens over arbeidsvoorwaarden en -omstandigheden, culturele activiteiten en buitenlandse contacten. Belangrijk is de volledige ledenadministratie met gegevens over lonen, werkloosheid en gezin.

• **Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis: Archieven Confederación Nacional del Trabajo en Federación Anarquista Ibérica (1918-1939)**

De CNT (opgericht 1910) is een anarcho-syndicalistische vakbeweging in Spanje die in de jaren 30 uitgroeide tot een massabeweging met bijna twee miljoen leden. Het archief is in 1947 in Nederland beland en tot op heden daar bewaard. De FAI (opgericht 1927) was de politieke tak van de CNT. Het CNT/FAI-archief is internationaal van grote betekenis. Het vormt een gedetailleerde bron van informatie over deze beweging, alsook over de politieke strijd en de internationale steun en contacten ten tijde van de Spaanse Burgeroorlog.

Tweede Wereldoorlog

• Herinneringscentrum Kamp Westerbork: Collectie Kamp Westerbork (1939-1949)

Kamp Westerbork vervulde in deze jaren drie functies: vluchtelingen-kamp (oktober 1939-juni 1942); doorgangskamp voor alle in Nederland verblijvende Joden, Sinti en Roma naar de concentratie- en vernietigingskampen in Midden- en Oost-Europa (juni 1942-april 1945); en interneringskamp voor 'foute Nederlanders' (april 1945-december 1948).

• Het Nederlandse Rode Kruis: Oorlogsarchief/Kamp Amersfoort en Collectie Van Overeem (1940-1949)

Het project van het NRK is een gecombineerde aanvraag van de Collectie Kamp Amersfoort en de Collectie Van Overeem, samen met het NIOD en Archief Eemland. Het documenteert de kampadministratie, zoals aankomst, verblijf en vrijlating dan wel vertrek uit het kamp. De collectie in het NIOD belicht het functioneren van het kamp vanuit het perspectief van de Duitsers. De Collectie Nefkens betreft de periode waarin het kamp werd gebruikt als verzamel- en doorvoerplaats van de Nederlanders die in juni 1943 in krijgsgevangenschap werden geroepen.

• Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie: Archief Generalkommissariat für das Sicherheitswesen (1940-1945)

H.A. Rauter was hoofd van de politieorganen van het Rijkscommissariaat. Hij was ook leider van de SS-organisatie in Nederland en een van de vier 'Generalkommissare' die onder Rijkscommissaris Seyss-Inquart het Duitse bestuur in bezet Nederland uitoefenden. Het omvat materiaal dat betrekking heeft op de Jodenvervolgving, met informatie over evacuatie, deportatie, vrijstelling en afstammingsonderzoeken.

Affiche van de lokale afdeling van de vakbond CNT op de Canarische Eilanden, jaren 30 (coll. IISG).

• Katholiek Documentatie Centrum: Archief Wouter Lutkie (1906-1966)

Lutkie (1887-1968) was een katholieke priester en publicist die in de jaren 20 en 30 een leidende rol had in verschillende fascistische bewegingen als Zwart Front, Nationaal Front en de Algemeene Nederlandse Fascisten Bond. Als hoofdredacteur van het tijdschrift *Aristo* correspondeerde hij met een groot aantal bekende schrijvers en kunstenaars in Nederland, zoals Anton van Duinkerken, Herman de Man en Jan Toorop.

Nieuwe werkwijze

De herinrichting en nieuwe manier van werken met formulieren is in 2016 onderzocht door Panteia Research to Progress. De centrale vragen van deze evaluatie waren: Worden de doelen van de herinrichting, zijnde vereenvoudiging van de procedure en meer aanvragen, gerealiseerd? En in hoeverre zijn de wijzigingen een verbetering in de ogen van de interne en externe partijen?

In de nieuwe werkwijze werden in 2015 en 2016 ruimschoots meer, grotere en samenhangende projecten gehonoreerd. Ook waren er nieuwe aanvragers. Hierdoor kon in totaal een grotere som aan financiering worden toegekend. Interviews met instellingen die eerder ook op de oude manier projectaanvragen hebben gedaan, leverden een positief beeld op voor de herinrichting: de aanvraagprocedure is duidelijker en meer gestructureerd geworden en het beoordelingskader wordt voldoende transparant geacht. Een projectaanvraag is iets vereenvoudigd, maar vergt nog altijd een gedegen voorbereiding. Dit compenseert in het vervolg van de uitvoering van het project echter ruim de inspanning. Aanbevelingen voor enkele administratieve aanpassingen in de projectaanvraag en suggesties voor de rol van het Bureau Metamorfoze tijdens de uitvoering van een project zijn inmiddels doorgevoerd.

Lustrum

Metamorfoze bestaat dit jaar 20 jaar. Het beleidsplan voor het conserveringsprogramma Metamorfoze is op 13 mei 1997 aangeboden door professor Vonhoff, bestuursvoorzitter van de KB, aan staatssecretaris Nuis van OCW. Anno 2017 is de noodzaak van een nationaal conserveringsprogramma onverminderd. Metamorfoze is een niet meer weg te denken programma voor de conservering en digitalisering van het papieren erfgoed in Nederland. Veel erfgoedinstellingen hebben projecten met behulp van Metamorfoze uitgevoerd. Toch liggen er nog tal van archieven en collecties van nationaal belang te wachten op conservering en digitalisering om ze te behouden voor de toekomst. Met de herinrichting kan worden voortgegaan met het doelgericht en doelmatig bijdragen aan het behoud van het voor de Nederlandse geschiedenis en cultuur belangrijkste papieren erfgoed. De lijst van gehonoreerde projecten in 2015 en 2016 toont eens te meer dat het programma voorziet in een behoefte bij het erfgoedveld. Metamorfoze staat op 7 november 2017 stil bij het lustrum. In Rotterdam zal voor het Nederlandse erfgoedveld een bijzondere, feestelijke bijeenkomst worden georganiseerd waarin de diversiteit van projecten en instellingen centraal staat (zie ook www.metamorfoze.nl). ■

Erik van der Doe ■ coördinator Archieven en Collecties Metamorfoze.